
Editörler

Prof.Dr.Mustafa Kara &Yrd.Doç.Dr.Hayrettin Ertan

GENEL İŞLETME

Yazarlar

Yrd.Doç.Dr. Ali Erbaşı
Yrd.Doç.Dr. Aydın Şenol
Yrd.Doç.Dr. Aysel Güney
Yrd.Doç.Dr. Gönül Konakay
Yrd.Doç.Dr. Hayrettin Ertan
Yrd.Doç.Dr. Osman Atay
Mehmet Dinç
Murat İldirir
Ömer Erol
Rahmi Akbaş
Şükran Morgül
Zeliha Sarı

Editörler
Prof.Dr.Mustafa Kara &Yrd.Doç.Dr.Hayrettin Ertan
Genel İşletme

ISBN: 978-605-5044-23-7

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2009
2.Baskı 2011
3.Baskı 2014

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Lord Matbaası

Lisans Yayıncılık
Tahtakale Mah. Vişne Sokak No:31/B
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

ÖNSÖZ

İhtiyaçların karşılanması maksadıyla kurulan işletmeler insanlık için çok önemli bir işlev görmektedir. Mal ve hizmetlerin üretildiği ve bunların tüketicilere ulaştırıldığı yerler işletmelerdir. İhtiyaçların üst düzeyde karşılanması “ekonomik refah” olarak ifade edilir. İşte, ekonomik refahın yolu işletmelerden geçmektedir.

İşletmelerin beklenen sonuçları doğurabilmesi, iyi yönetilmelerine bağlıdır. İşletme yöneticilerinin yetiştirilmesi bir ülkenin ekonomik refahının artması için çok önemlidir. İşte, bu kitabın esas maksadı geleceğin yöneticilerinin yetişmesine katkı sağlamaktır. Şüphesiz, hayatın kendisi dinamik bir süreçtir; dolayısıyla işletmeler de bu hayatın aktörleri olarak dinamiktir, durağan değildir. İşletmeler çevrelerinde meydana gelen değişikliklere uyum sağlamak durumundadırlar. Örneğin, bir zamanlar entegrasyon, yani bir işletmenin neredeyse tüm üretim safhalarını tek bir bünyede toplaması rasyonel görülürken, bugün outsourcing, yani dış kaynakların kullanılması tercih edilmektedir. Özellikle bilgi teknolojisindeki gelişmelerden dolayı, ağlar oluşturulmak suretiyle iş dünyası bugün çok daha etkin ve verimlidir. Kısaca, işletmeler çevredeki gelişmelere uyum sağlamak, tüketici taleplerindeki değişimleri takip etmek durumundadırlar.

Kitabımızda, işletmeler ile ilgili genel bilgilerin yanında, işletme yönetimi uygulamalarına ilişkin özel bilgilere de yer verilmiştir. Kitabımız, toplam yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, işletmenin temel kavramlarından iş, işgören, işveren, yönetim ve yönetici, ihtiyaç, tüketim ve tüketici, işletme, teknoloji ve girişimcilik kavramları üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümde, işletmelerin amaçlarına yer verilmiştir. Bu bağlamda, amacın anlamı ve işletmelerin ekonomik ve sosyal nitelikli amaçları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, işletmenin ekonomi içindeki yeri ve çevresi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, işletme ve çevre ilişkilerine ve işletmenin iç ve dış çevre faktörlerine yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, işletmelerin sınıflandırılması yapılmıştır. Bu bölümde, işletmeler büyüklüklerine, iş kollarına, üretilen mal cinsine, mülkiyetine ve yasal yapılarına göre sınıflandırılmaktadır.

Beşinci bölüm, işletmenin kuruluşu çalışmalarını içermektedir. Bu bağlamda, genel bilgilerden, işletme kurma nedenlerinden, kuruluş

alışmalarının yararı ve öneminden ve işletme kuruluş kararındaki aşamalardan bahsedilmektedir.

Altıncı bölümde, işletmelerde büyüme ve kapasite konusuna yer verilmiştir. Burada, büyümenin nedenleri ve büyüme yöntemleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca, işletmelerde kapasite seçimini etkileyen faktörlerden ve kapasite türlerinden bahsedilmiştir.

Yedinci bölümde, işletmelerin temel fonksiyonları üzerinde ayrıntılı olarak durulmaktadır. Bu bölüm, yönetim, üretim, pazarlama, muhasebe ve finansman, insan kaynakları yönetimi, halkla ilişkiler ve araştırma ve geliştirme olmak üzere yedi üniteden oluşmaktadır.

Kitabın bir grup çalışması içerisinde hazırlanmasına önem verilmiştir. Değişik üniversitelerde görevli bölüm yazarlarına ve Lisans Yayıncılığa teşekkür eder, sağlık ve esenlikler dileriz. Kitabımızın tüm öğrencilerimize, akademisyenlere ve uygulamacılara yararlı olması dileği ile.

İstanbul,2009

Editörler
Prof.Dr.Mustafa KARA &Dr.Hayrettin ERTAN

İÇİNDEKİLER

Önsöz

III

Bölüm 1 İŞLETMENİN TEMEL KAVRAMLARI	11
1.1. İş	12
1.2. İşgören	13
1.3. İşveren	13
1.4. Yönetim ve Yönetici	13
1.5. İhtiyaç	14
1.6. Tüketim ve Tüketici	14
1.7. Bir Sistem Olarak İşletme	15
1.7.1. İşletmenin Girdileri	16
1.7.2. İşletmenin Üretim veya Dönüşüm Süreci	18
1.7.2.1. Verimlilik	18
1.7.2.2. Ekonomiklik	19
1.7.2.3. Kârlılık	19
1.7.2.4. Toplumsallık	19
1.7.2.5. Toplam Kalite Yönetimi	20
1.7.2.6. İnovasyon	20
1.7.3. İşletmenin Çıktıları	21
1.8. Teknoloji	23
1.9. İşletme ve Girişimcilik	23
Yararlanılan Kaynaklar	25
Bölüm 2 İŞLETMENİN AMAÇLARI	27
2.1. Amacın Anlamı	28
2.1.1. Amaçların Özellikleri	29
2.1.2. Amaçların Fonksiyonları	31
2.2. İşletmelerin Amaçları	31
2.2.1. İşletmelerin Genel Amaçları	32
2.2.1.1. Kâr Sağlamak	32
2.2.1.2. Topluma Hizmet Etmek	33
2.2.1.3. İşletmelerin Yaşamını Sürekli Kılmak	34
2.2.2. İşletmenin Özel Amaçları	34
2.2.2.1. İşletmenin Büyümesini ve Gelişmesini Sağlamak	35

2.2.2.2. Tüketicilere Nitelikli Mal Sunmak	36
2.2.2.3. İstihdam Olanağı Sağlamak	36
2.2.2.4. Çalışanlara Uygun Ücret Vermek	37
2.2.2.5. Bağımsız Olmak ve Prestij Sağlamak	37
2.2.2.6. Tüketicilere Hizmet Etmek	37
2.2.2.7. Toplumsal Kâr Sağlamak	38
2.2.2.8. Rekabet Üstünlüğü Sağlamak	38
2.2.2.9. Çevrenin Korunmasını Sağlamak	40
2.2.2.10. Sosyal Sorumluluk	41
Yararlanılan Kaynaklar	45
Bölüm 3 İŞLETMENİN EKONOMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÇEVRESİ	47
3.1. İşletme ve Çevre İlişkileri	50
3.1.1. İşletmeyi Oluşturan Çevresel Faktörler	50
3.1.1.1. İşletmenin İç Çevre Faktörleri	50
3.1.1.2. İşletmenin Dış Çevre Faktörleri	53
Yararlanılan Kaynaklar	63
Bölüm 4 İŞLETMELERİN SINIFLANDIRILMASI	65
4.1. Büyüklüklerine Göre İşletmeler	66
4.1.1. Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler (KOBİ)	67
4.1.2. Büyük İşletmeler	67
4.1.3. Çok Uluslu İşletmeler (Dev İşletmeler)	68
4.2. İş Kollarına Göre İşletmeler	70
4.2.1. Endüstri İşletmeleri	70
4.2.2. Ticaret İşletmeleri	71
4.2.3. Hizmet İşletmeleri	72
4.3. Üretilen Mal Cinsine Göre İşletmeler	73
4.3.1. Tüketim Malı Üreten İşletmeler	73
4.3.2. Endüstri Malı Üreten İşletmeler	73
4.4. Mülkiyetine Göre İşletmeler	74
4.4.1. Özel İşletmeler	74
4.4.2. Kamu İşletmeleri	74
4.4.2.1. Katma Bütçeli İşletmeler	75
4.4.2.2. Döner Sermayeli İşletmeler	75
4.4.2.3. Yerel Yönetimler	75
4.4.2.4. Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT)	75
4.4.3. Karma İşletmeler	77
4.5. Yasal Yapılarına Göre İşletmeler	77
4.5.1. Kişi İşletmeleri	78
4.5.1.1. Tek Kişi İşletmeleri	78

4.5.1.2. Adi Şirket (Adi Ortaklık)	78
4.5.2. Ticari İşletmeler	80
4.5.2.1. Şahıs Bazlı Ticari İşletmeler	81
4.5.2.2. Sermaye Bazlı Ticari İşletmeler	84
4.5.3. Kooperatif İşletmeler	92
4.5.4. Vakıf ve Dernekler	96
Yararlanılan Kaynaklar	98
Bölüm 5 İŞLETMENİN KURULUŞU	99
5.1. Genel Bilgiler	100
5.2. İşletme Kurma Nedenleri	100
5.3. Kuruluş Çalışmalarının Yararı ve Önemi	102
5.4. İşletme Kuruluş Kararındaki Aşamalar	104
5.4.1. Yatırım Düşüncesi (İş Kurma Fikri)	104
5.4.2. Yapılabilirlik (Fizibilite) Araştırması	105
5.4.2.1. Ekonomik Araştırmalar	106
5.4.2.2. Yasal Etüt	115
5.4.2.3. Örgütsel Etüt	116
5.4.2.4. Teknik Etüt	116
5.4.2.5. Finansal Etüt	116
5.4.3. Yapılabilirlik Projesi (Ön Proje)	118
5.4.4. Değerlendirme ve Yatırım Kararı	120
5.4.5. Kesin Proje	120
5.4.6. Projenin Uygulanması (Yatırım)	121
5.4.7. İşletmeye Alma ve Deneme Üretimi	121
Yararlanılan Kaynaklar	123
Bölüm 6 İŞLETMELERDE BÜYÜME VE KAPASİTE	125
6.1. Büyüme Nedenleri	126
6.2. Büyüme Yöntemleri	127
6.2.1. İç Büyüme	127
6.2.1.1. Dikey Büyüme	128
6.2.1.2. Yatay Büyüme	129
6.2.1.3. Çapraz Büyüme	130
6.2.2. Dış Büyüme	131
6.2.2.1. Dış Büyüme Türleri	131
6.2.2.2. Dış Büyümede Kullanılan Çeşitli Stratejiler	132
6.3. İşletmelerde Kapasite	146
6.3.1. İşletmelerde Kapasite Seçimini Etkileyen Faktörler	148
6.3.2. Kapasite Türleri	151
6.3.2.1. Teorik Kapasite	151
6.3.2.2. Pratik Kapasite	152

6.3.2.3. Fiili Kapasite	152
6.3.2.4. Atıl Kapasite	153
6.3.2.5. Optimum Kapasite	154
Yararlanılan Kaynaklar	160
Bölüm 7 İŞLETMELERİN TEMEL FONKSİYONLARI	163
Ünite 1 YÖNETİM	165
7.1.1. Yönetimin Tanımı	166
7.1.1.1. Yönetim Faaliyetinin Özellikleri	167
7.1.1.2. Yönetim Kademeleri (Piramidi)	167
7.1.1.3. Yöneticilerin Yönetisel Becerileri	168
7.1.2. Yönetimin İşlevleri (Fonksiyonları)	170
7.1.2.1. Plânlama İşlevi	171
7.1.2.2. Örgütlenme İşlevi (Fonksiyonu)	177
7.1.2.3. Yöneltilme (Yürütme) İşlevi (Fonksiyonu)	185
7.1.2.4. Koordinasyon (Uyumlaştırma) İşlevi	191
7.1.2.5. Kontrol (Denetim) İşlevi	194
Yararlanılan Kaynaklar	202
Ünite 2 ÜRETİM	203
7.2.1. Üretimin Tanımı ve Önemi	204
7.2.2. Üretimin Temel Özellikleri	206
7.2.2.1. İşbölümü ve Uzmanlaşma	206
7.2.2.2. İş Rotasyonu	207
7.2.2.3. İş Genişletmesi	208
7.2.2.4. İş Zenginleştirilmesi	208
7.2.2.5. Ürün Çeşitlendirme	209
7.2.2.6. Standartlaştırma	209
7.2.2.7. Genişleme ve Daralma	210
7.2.2.8. Makineleşme ve Otomasyon	210
7.2.2.9. Bütünleşme	211
7.2.3. Üretim Yönetimi	211
7.2.4. Üretim Sistemleri ve Türleri	213
7.2.4.1. Akım Tipi Üretim	214
7.2.4.2. Görev Tipi Üretim	214
7.2.4.3. Proje Tipi Üretim	214
Yararlanılan Kaynaklar	217
Ünite 3 PAZARLAMA	219
7.3.1. Pazarlamanın Önemi	220
7.3.2. Pazarlama Fonksiyonları	221

7.3.2.1. Değişim Fonksiyonları	221
7.3.2.2. Fiziksel Fonksiyonlar	224
7.3.2.3. Kolaylaştırıcı Fonksiyonlar	225
7.3.3. Pazarlama Karması	226
7.3.3.1. Ürün	226
7.3.3.2. Fiyat	231
7.3.3.3. Dağıtım	236
7.3.3.4. Tutundurma	239
Yararlanılan Kaynaklar	245
Ünite 4 MUHASEBE VE FİNANSMAN	247
7.4.1. Finansın Tanımı, Kapsamı, İşletmedeki Yeri ve Önemi	248
7.4.2. Finans Yöneticisinin Görevleri	249
7.4.3. Finansın Temel İlkeleri	251
7.4.4. Finansman Türleri	251
7.4.4.1. Sürelerine Göre Finansman Türleri	251
7.4.4.2. Kaynağına Göre Finansman Türleri	252
7.4.5. Çağdaş Finansman Teknikleri	253
7.4.5.1. Risk Sermayesi Kavramı	253
7.4.5.2. Finansal Kiralama (Leasing)	254
7.4.5.3. Factoring Şirketleri	255
7.4.5.4. Franchising Şirketleri	255
7.4.5.5. Barter Şirketleri	256
7.4.5.6. Angel Finanslama	257
7.4.5.7. Sermaye Piyasası	257
7.4.6. Finansal Tablolar	259
7.4.6.1. Bilanço	259
7.4.6.2. Gelir Tablosu	260
7.4.6.3. Kar Dağıtım Tablosu	261
7.4.6.4. Fon Akım Tablosu	261
7.4.7. Finansal Analiz	261
7.4.7.1. Finansal Tabloların Analizinde Kullanılan Oranlar	262
7.4.7.2. Başabaş Analizi	263
7.4.8. Finansal Planlama Ve Denetim	264
7.4.9. Muhasebe İşlevi	265
Yararlanılan Kaynaklar	268
Ünite 5 İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ	271
7.5.1. İnsan Kaynakları Yönetimi Kavramı	272
7.5.2. İnsan Kaynakları Yönetiminin Amaçları	273
7.5.3. İnsan Kaynakları Yönetimi Modelleri	274
7.5.4. İKY'nin Önemi	274

7.5.5. İnsan Kaynakları Yönetiminin Gelişimi	275
7.5.6. İnsan Kaynakları Yönetiminin Fonksiyonları (İşlevleri)	276
7.5.6.1. İnsan Kaynakları Planlaması	277
7.5.6.2. Aday Bulma ve Personel Seçimi Fonksiyonu	279
7.5.6.3. İş gören Eğitimi	281
7.5.6.4. Performans Değerlendirme	282
7.5.6.5. Kariyer Geliştirme	283
7.5.6.6. İş Değerlendirme	284
7.5.6.7. Ücret Yönetimi	285
7.5.6.8. Çalışma (Endüstri) İlişkileri	287
Yararlanılan Kaynaklar	291
Ünite 6 HALKLA İLİŞKİLER	295
7.6.1.Kavram Olarak Halkla İlişkiler	296
7.6.1.1.Halkla İlişkiler Kavramı	296
7.6.1.2.Halkla İlişkiler ve Benzer Alanlar	298
7.6.2.Halkla İlişkilerin Uygulama Alanları	298
7.6.3.Halkla İlişkiler ve İletişim	299
7.6.4. Halkla İlişkiler Faaliyetleri	299
7.6.5. Halkla İlişkiler ve Yönetimi	301
Yararlanılan Kaynaklar	305
Ünite 7 İŞLETMELERDE ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME (AR-GE) FAALİYETLERİ	307
7.7.1. Araştırma ve Geliştirme Fonksiyonları	308
7.7.2. Araştırma Geliştirme ve Yenilik İlişkisi	308
7.7.3. Araştırma ve Geliştirmede Yenilik	309
7.7.4. AR-GE Türleri (Araştırma- Geliştirme Türleri)	310
7.7.4.1 Temel Araştırma	310
7.7.4.2 Uygulamalı Araştırma	311
7.7.4.3. Temel ve Uygulamalı Araştırmalar	312
7.7.5.Araştırma ve Geliştirme Nedenleri	312
7.7.6.Türkiye’de Araştırma ve Geliştirme	313
7.7.6.1. AR-GE Faaliyetleri	314
7.7.6.2. AR-GE Politikası	316
7.7.6.3. Devlet, Üniversite ve Sanayi İşbirliği	317
Yararlanılan Kaynaklar	320